

HENR. AVG. WRISBERGHII

PHIL. ET MED. DOCT.

ANATOMES ET ART. OBSTETR. IN VNIVERSITATE GOETTING.

PROFESS. PVBL. ORD. SOC. REG. SCIENT. SODAL.

OBSERVATIONVM ANATOMICARVM

DE

NERVIS VISCERVM

ABDOMINALIVM

PARTICVLA PRIMA

QVAE DE

GANGLIO PLEXVQVE SEMILVNARI

AGIT.

GOETTINGAE,

Aqud IOANN. CHRISTIAN. DIETERICH.

MDCCLXXX.

HERY WAY WINTERGIA

NERVIS VISCERVM

ADOMINVM

1700

ADOMINVM

1700

ADOMINVM

VIRO ILLVSTRI

ATQVE

EXCELLENTISSIMO

DOMINICO COTVNNI

PROFESSORI NEAPOLITANO

INCISORI MAGNO ET MEDICO SAPIENTI EGREGIIS
INVENTIS NON PER ITALIAM SOLAM SED PER
TOTAM EVROPAM

LONGE CELEBERRIMO

FAVORI ET AMICO

PLVRIMVM COLENDO

HAS OBSERVATIONES ANATOMICAS TANQVAM VENERATIONIS
PVBLICAE DOCUMENTVM

FOVET ET CONSECRAT

HENRIC. AVGVST. WRISBERG

ANATICVS GOETTINGENSIS

Digitized by the Internet Archive
in 2016

<https://archive.org/details/b22288703>

P R A E F A T I O.

Quas ante aliquot annos pollicitus sum, de *Nervis viscerum infimi ventris* anatomicas observationes, horis successivis conscriptas, eas partitim in lucem edere constitui. En itaque *primam* huius operis *particulam*, quae *primarium* horum nervorum fontem, *Ganglion* nempe *plexumque semilunarem*, et nervos illum formantes complectitur. Sequentur annuo spatio una alteraque particula, et ultima tandem, *icones quasdam* huc spectantes comprehendens, tractationi finem faciet. Utere his BENEVOLE LECTOR, donec majora mea anatomica opera, in quibus exarandis et exponendis nunc totus occupatus sum, in lucem prodierint. Dab. Gottingae d. 24. Mart. 1780.

§. I.

In nevrologia humani corporis, utilissima cognitu, et quoad praeparationem difficillima anatomes parte, ad hunc usque diem non omnia exhausta esse, fere omnes cordati testantur anatomici, idque tanto magis dolendum est, quo major, quoque clarior nevrologiae influxus in omnes physiologicas aequae quam pathologicas functiones ubique invenitur. Summam quidem deprehendimus diversitatem, qua tam ratione numeri, quam respectu quantitatis, et modi distributionis natura partibus animati corporis nervos impertivit. Ab organis enim sensoriiis ita dictis, seu potius ab instrumentis, externarum rerum impressiones nobiscum communicantibus incipiendo, quibus creator prae reliquis longe omnino maximam filamentorum sentientium copiam dedit, per musculos, et viscera fibris muscularibus praedita, progrediendo ad alia viscera, soli vel secretioni liquoris cujusdam destinata, vel alii functioni praefixa, ad vasa, ad canales, ad membranas, ad integumenta interna, nam de cute hic non loquimur, ad tendines, aponeuroses, ad telam cellulosam et sic porro, semper
ner-

nervorum numerus insigniter diminuitur, donec tandem in variis partibus eorum plenarius defectus extra omnem dubitationem positus est.

§. 2.

Medico, de corporis humani diverso sensibilitatis gradu iudicanti, primo loco diversus adeo nervorum per omnes nobiliores partes distributorum numerus cognitus esse debet et proportio, si ex affectibus internis externisque, de vehementia et gradu, cum gratae tum ingratae perceptionis iudicium laturus est. Sequitur quidem dein nervorum conditio ipsa, tam ratione distributionis, expansionisque modi, quam respectu integumentorum nervis incumbentium crassitiei atque texturae, sub cuius diverso habitu, doloris perceptio ab irruente peregrina causa, alia esse potest in parte quadam pluribus quidem nervis instructa, sed profundius sitis, quam in alia paucioribus praedita, sed facilioribus tactu. Occurrit tandem tertia, in augenda minuendave corporis sensatione, circumstantia, quae a commercio pendet, mediantibus nervis, inter dissita maxime corporis loca intercedente. Omnem sane fidem superant, quae stupenda et inaudita plane phaenomena in toto corpore hic nervorum consensus jam exhibuit. In facie quidem, si ex laesa fronte oculus periculose saepe afficitur; ut visus debilitate, aut subita abolitione laboret; vel vice versa, si observatores fidem merentur, visus in amaurosi abolitio subito sanata sit, postquam casu fortuito nervi frontalis laesio contigit: aut ex dentis affectu universum caput dolet, vel ex genarum, labiorum oris, palpebrarumque vulnere aures patiuntur, aut ex aurium laesione faciei muscoli in plerisque locis convelluntur. Ex linguae adustione, aut aphtis illam copiose insidentibus, oculum, buccas, vocis respirationisque organa incredibilem in modum affecta vidi. Pulmonibus ulcere, scirrhisque affectis asperam arteriam, laryngem, linguam, faucesque pati, res notissima est; ventriculum
vero

vero ex eadem causa munere suo rite fungi non potuisse, mihi per certas nonnullas constat observationes. Ictus vehemens, regioni epigastricae inflictus, subito aphoniam produxit, frequenti balnearum usu, post 5. hebdomades demum sanabilem. Mel, quo in enemate in delicatula quadam hysterica persona usus fueram, me quidem incio ne nomen quidem mellis, multoque minus rem ipsam ferente, convulsivos motus excitavit, cum aliquam intestinorum crassorum partem tantum clyisma penetrasset. Ex nephriticis doloribus nuper horrendae et incredibilis fere scenae, testis fui, doloribus, vagitu, anxietatibus, priapismo, quin ipsa involuntaria spermatis excretionem sese manifestantis, citoque disparentis, cum calculus ex uretere in vesicam delatus esset. Summum hypochondriacum in hominibus teneris affectum, ex infarctu in flexu iliaco, uberrimis nervis praedito, haerente, cui nimio enematum usu succurrere vulgo solent, saepe observavi. Vehementissimam sensus motusque per notabile tempus cessationem, cum subita asphyxia, pallore, artuum perfrigerio, et mortis instantis metu conjunctam vidi in hortulano, cui fodiendae terrae dedito, et ad anteriora flexo, petulans manus ictum scroto intulerat, quo fulmine citius in terram concidebat. Inde repetenda sunt, uti egregie Illustris CAMPERVS a) dixit, terribilia symptomata hysterica, ab acrimonia putrida primas vias occupante: extremitatum inferiorum convulsiones in infantibus quorum rectum intestinum ascaridibus plenum est: hinc epilepsiae aliique spasmi, ex drasticatorum purgantium vehementi effectu: eam ob causam gibbosis interdum urina supprimitur, mox sine voluntate prorumpit, alvusque illis invitis exoneratur, quod hae partes ex male affecta medulla spinali suis nervis laborent: inde in retentione urinae voluntaria nimium protracta, borborygmi et colici dolores, qui urina reddita protinus cessant. Finem autem non inveni-

a) *Demonstrat. anat. pathol. Lib. II. Amstelod. 1762. p. 8. §. 7.*

venirem, si plura afferrem exempla, passim in clinicis frequentia, et cuilibet tironi notissima, nisi cane et angue instar librorum studium et lectionem negligat spernatque.

§. 3.

In universum quidem nervorum systema, tam in locis, ex quibus nervi proveniunt, ut encephalo et medulla spinali, quam in toto itinere quod absolvunt; nexum quendam et communicationem servant; oculorum enim nervorum paria, cum inter se, tum mediante quinto pare cum primo, septimoque, multiplici ratione conjuncta sunt: Dura portio septimi, seu communicans faciei, per ramum suum inferiorem seu descendentem cum octavo, nono, cervicalibus superioribus, et intercostali; octavum, mediante intercostali, cum omnibus fere spinalibus, phrenico, et nonnullis cranii conjunctum: praecipuum autem totius systematis nervosi perficit nexum intercostalis, qui primos fere cranii nervos, cum ultimis in sacro osse exeuntibus necit, caput itaque, truncum, artusque in unum conjungit.

§. 4.

Quamvis celebri illi nervorum anastomosi, ubi rami ex diversis locis orti, vasorum instar in unum filum confluerent, quae nonnullis adeo placet, anatomicis rationibus permotus, vix assentiri possim; cum in plerisque nervis ramorum divisio, percissa intermedia cellulosa, ad ortum nervi continuari queat, uti in divaricatione ischiadici magni nervi in peroneum et tibiale, in crurali, mediano, cubitali, aliisque facilis observatio est: illa tamen nervorum loca, ubi frequenter ganglia filamentis intermixta sunt, a regula exceptionem faciunt, et luculenter declarant, unionem et miscelam quasi ibidem diversarum nervis impressionum fieri, quare nullibi etiam consensus nervorum plura extant testimonia, quam in communicante faciei seu duro,

duro, pari quinto, nervo sympathico maximo, et praecipue in systemate viscerum abdominalium.

§. 5.

Visceribus vero abdominalibus, quorum late patens ambitus in infimo ventre comprehensus, et a diaphragmate, quod multiplici ratione suum in abdomen influxum exferit, ad profundum pelvis exitum, maximam sane cavitatum corporis animalis partium numerum continet, natura non ex unico tantum fonte nervos impertire poterat, sed ex primariis fere locis, ad meliorem perficiendum consensum in abdomen nervos ablegavit. Sunt enim *phrenicus*, *octavus*, et fere *omnes spinales*, si aliquot paria cervicis, superiorumque dorsi excipere velis, et si furculos ad intercostalem magnum missos simul consideres, ne hi quidem excipiendi sunt, qui ad formandos nervorum abdominalium inextricabiles fere plexus symbolam suam conferunt. Medulla enim spinalis, licet ipsa immediate, quantum quidem ego scio, nulli abdominalium viscerum furculum mittit, sed omnia illa nervorum filamenta mediante *nervo sympathico maximo*, quem injuste *intercostalem* plerique vocant, visceribus impertiuntur, quodque iterum, experimentis confirmatus triplici modo fieri asserere possum. Ex media infimaque colli parte, ut et ex superiore thorace ad quintam sextamque costam usque, uti deinceps occasione itineris sympathici describemus, tenuis quidam truncus in nonnullis cadaveribus formatur, quem, nisi aliis nomen displiceat, *nervum splanchnicum superiorem et minorem* appello, hic omnino, si in quibusdam adest, primum ganglii plexusque semilunaris exortum sistit. Altera nervorum abdominalium genitrix est *Nervus splanchnicus inferior* et magnus, in omnibus praesens, quem non adeo commode *Collateralem* nonnulli, alias *intercostalem anteriorem* appellarunt: sive simplex hic fuerit, sive quod saepe contingit, alium minorem et infimum splanchnicum proxime subsequenter simul in ganglion sumat, vel illum ad renalem

plexum mittit, semper origo plexus semilunaris maximam partem ex illo repetenda est: tertio tandem loco plures insignes fasciculi ex nervo sympathico per lumbos et os sacrum decurrente, plexui renali, mesenterico inferiori, hypogastrico, spermatico, vesicali, sive seorsim, quod consueta in multis ratio est, vel nonnullis eorum in majorem fasciculum coalitis admiscuntur.

§. 6.

Facile quidem in mentem venire posset, nervorum tantae dignitatis, quorum usus tam multiplex, et connexionis ratio ineffabilis fere est, cognitionem perfectam nostris temporibus concinnare velle, quam antiquissimis scriptoribus et observatoribus in tanta descriptionum et iconum farragine jam dudum exhaustam esse crederes, vel ignorantiam in iis, quae jam scripta prostant, redarguere, vel philautiam proprii laboris redolere. Ipsa vero scriptorum anatomicorum qui nullam picturam dederunt attenta perlectio, non excepto WINSLOWIO, *b*) BERGEN, *bb*) WALTHERO Lipsiensi, *c*) GVNZIO, *d*) PEAGETO, *e*) HALLERO, *f*) LVDWIGIO, *g*) Ill. ISENFLAMM, *h*) MONRO, *i*) et iconum de his nervis abdominalibus exstantium cum natura comparatio, EVSTACHII, *k*) WILLISII, *l*) VIEVSSE-

NII,

b) *Expos. Anat. T. III. p. 329. edit. Paris. 1732.*

bb) *Diss. de Neruo intercost. in Hallier. Coll. II. p. 871.*

c) *Progr. I. et II. de Paris interc. et vagi anat. ib. p. 909.*

d) *in Hipp. libr. de humorib. purg. Lips. 1745.*

e) *de Actione Musc. interc. et diaphragm. Paris. 1740.*

f) *Elem. Phys. Tom. IV. §. 45. et de Part. c. h. fabrica et funct. P. VIII. §. 45. p. 419.*

g) *Progr. de plexibus nervor. abdom. Lips. 1772. et in ej. Anweisung zur Erkentnis der Th. quam edidit Weichardt. Warsov. 1778. p. 431.*

h) *Versuch über die Nerven. Erlangen 1774.*

i) *Anatomy of bones and nerves. Edimb. 1750.*

k) *Explicat. Tabular. ab ALBINO Lugd. b. 1745. Tab. 18. 19.*

l) *Cerebri Anat. Genevae 1680. p. 166. Tab. 9.*

NII, *m*) pictoris PETRI BERRETINI, *n*) Illustrisque SCHMIEDE-
LII, *o*) DAGOTY, *p*) et aliquantisper CHESELDENII, *q*) me con-
vicerunt, multa in hac doctrina superesse vel addenda, vel melius
ornanda. Ut pauca tantum nominem, quae non satis accurate pro-
posita sunt, refero huc inter alia phrenici nervi, cum abdominalibus
conjunctionem, filamentorum ex sympathico praeter cognitum
splanchnicum ad plexum semilunarem transmissionem, ipsiusque per
pectus abdomenque decursum et in pelvi finiendi rationem, octavi
paris ab ortu per collum thoracemque descensum, et veram ejusdem
cum plexu semilunari confluum: ganglii et plexus semilunaris fi-
tum, magnitudinem, figuram, fabricam, ramos minores submini-
stratos in novos plexus formatos, nervorum ipsorum per hepar, renes
et intestina iter atque decursum, plexus hypogastrici veram origi-
nem, et per viscera pelvis distributionem. His in anatome subtiliore
et difficiliore lacunis refarciendis, ultra 13. annos occupatus fui; ne
putetis, me temerario ausu ex unica observatione integra volumina
conscribillare, ut saeculi nostri saepe genius est, micam galenamque
publico, loco auri vendere velle. Quae propositurus sum, ex plus
quam sexaginta cadaveribus humanis conquisita sunt, illoque studio,
ardore, verique amore, et ea, tum in proprias meas, tum in aliorum
observationes diffidentia, quam nostrum in fraudes proclive saecu-
lum poscit, conscripta collectaque sunt; ut certo asserere possim, ne
unicam quidem occurrere descriptionis nostrae nervorum abdominis
particulam, quae non quater vel quinquies visa, et cum aliis compa-
rata sit. Falsa itaque plane non irrepsisse, cum summa animi hila-
ritate et fronte assero serena, metu vero afficior dum perpendo, me

B 3

omnia

m) Neurograph. universal. Lugd. 1685. p. 188. Tab. 23.

n) Tabulae anatom. edit. a CAJET. PETRIOLI Romae 1741. Tab. 5. 6. 7. 8. 9.

o) Diff. in qua quaedam de nervo

intercost. notantur. Erlang. 1754.

p) Exposition anat. des organes des sens. Paris 1775. Tab. VI. VII.

q) Anatomy of the human body. Lond. 1712. Tab. 29.

omnia forsan non annotasse, quae dives natura observatoribus ostendit. Tractationis meae de nervis viscerum abdominalium eam partem, quam nunc publice exhibeo in IV Sectiones divisi, quarum I^{ma} *nervum phrenicum* continet, 2da *par octavum*, 3^{tia} *nervi sympathici maximi* decursum per thoracem, usque ad ganglia semilunaria, 4ta ortum, fabricam, situm, figuram, magnitudinem, varietatesque in *gangliis plexuque semilunaribus* occurrentes ostendet.

SECTIO I.

DE

NERVO DIAPHRAGMATICO SEV PHRENICO.

§. 7.

Nunc tandem cum veritate asserere possum, quid de controversa illa nervi phrenici ex nono pare cerebri origine tam saepe defensa, et denuo ab aliis impugnata sentiendum sit. Certissime non in omnibus cadaveribus origo hujus nervi ultra quartum aut tertium cervicalem ascendit, est tamen varietas, quam in 37. cadaveribus, in quibus ad hanc originem attentus fui, nunc quinquies vidi, in proportione itaque uti 6 vel 7 fere ad 1. nervus phrenicus cum nono pare nervorum cranii per ramum descendentem connexus est, qualem ortus nexusque rationem cum suis varietatibus viderim, describam, nam naturalem fabricam, ceu omnibus cognitam, omitto.

§. 8.

Nervi Phrenici per *duos ramos ex cervicalibus et uno ab intercostali ortum*, in tribus subjectis sequentem in modum vidi.

Tres

Tres erant binis exemplis in latere sinistro, unico in dextro, nec plures origines f. radices, diversae magnitudinis. Ex *quarto* et *quinto* pare nervorum cervicalium et ex *intercostalis* ganglio cervicali medio.

Maxima crassissimaque radix ex quarto, ex ipsius nervi, specum vertebrarum egressi, et extra musculos comparentis, trunco prodibat, longior autem et fortior secunda radice, recto itinere descendebat, arteriam subclaviam sui lateris inter et venam, et infra venam ad acutissimum angulum cum altera radice jungebatur.

Secunda radix ex quinto pare f. primo brachiali prodiens, pariter ex ipso trunco venit, summa in vicinia nervi subscapularis: oblique in thoracem abiit, venam subclaviam supergreditur, ita tamen ut ipsius venae tunicas perforaret, medius inter illas haereret, et firmiter cum illa concreta esset, non mobilis est, sed attracto nervo tota vena simul movebatur, cum venam aperirem, notabile tuberculum in interiore venae superficie in illo loco conspiciebatur, quo nervus per tunicas transibat. Immediate intra venam confluebat cum praecedenti radice, conjunctionis locum attingebat art. mammaria interna, per radices phrenici in thoracem descendens.

Tertia exilissima portio ex ganglio cervicali medio accedebat, brevis, et tenuissima, inferebatur in primam radicem paullo super arteriam subclaviam, et nunc integer nervus phrenicus iter suum prosequatur.

§. 9.

Quinquies nunc, prouti in introitu dixi, simili fere semper modo furculum insignem ex ramo descendente noni paris, phrenico in thorace admisceri vidi, et hac ipsa hyeme in cadavere adulti satis manifeste. Facile vero sub praeparatione, uti b. HALLERVS r) jam mo-

r) de Part. fabrica et funct. P. V. p. 148.

monuit, laeditur, quare clavicula in situ et nexu relinquenda est, si ramum illum ex nono cum phrenico communicantem invenire, et lustrare volumus. Conveniunt vero omnes 5 observationes sine notabili varietate, nisi quod origo phrenici nervi mox 3. mox 4. mox 5. filamentis adscribenda sit, et furculus, qui ex nono eidem accessit, mox unico in specimine ex ipso trunco noni paris indiviso, mox ex ramo ab octavo ad nonum abeunte, quod in uno cadavere contigit, vel, quod in 3 exemplis animadverti, ex ramo descendente solo, aut cum quodam cervicali in arcum conjuncto, provenerit: Multis varietatibus hic ramus descendens ludit, quem, cum in adversariis meis non nisi unica vice deficientem animadverterim, et ego aequae, quam ANDERSCH, et NEUBAVERVS inter constantiores paris noni ramos tuto retuli. Insignis hic ramus, ubi ex pari nono, arcuatim linguae sese appropinquanti prodit, directe ad latus internum venae jugularis internae descendit, et dum vena facialis a jugulari secedit, aliquot furculos in ossis hyoidis laryngisque musculos misit, dein recto itinere usque ad venam thyreoideam superiorem descendit, et eleganter circa ramum hujus venae arcuatus versus posteriora reflectitur, et magno furculo, ex cervicalium secundo et tertio pari venienti, occurrit, ex quo accedente nervo, paullo ante ejusdem cum hoc ramo descendente confluxum, non parvum filamentum ad phrenicum, ex quarto cervicalium nervorum ortum, abierat: hanc in uno cadavere rationem observavi. Ex convexa hujus ansae parte tres rami versus inferiora descendebant, bini ad musculos laryngis et ossis hyoidis, unicus omnium longissimus sed tenuissimus quoque claviculae extremitati exteriori proximus, super vasa sub clavicula decurrentia incedit, et ad angulum acutum cum reliqua nervi phrenici ex cervicalibus et brachialibus orta portione confluit, ita quidem, ut duobus in cadaveribus vasa mammaria per illam conjunctionem transierint.

§. 10.

In sinistro aequè quam in dextro latere, per exiguum interval-
lum, quod intercipiunt arteria subclavia, vena axillaris, ubi ex com-
muni trunco venae subclaviae procedunt utraque jugularis interna
inquam et externa, descendit nervus phrenicus ex collo in thoracem,
et pone latus sinistrum arteriae mammariae internae sinistri lateris in-
cedendo ad pericardium inclinat elegans furculus venosus ex vena
subclavia sinistra ortus, in quem varii minores ramuli ex thymo con-
fluunt, in toto per pericardium itinere usque ad diaphragma illum
comitatur. Laxissima cellulosa nervum pericardio annectit, in tanta
tamen observationum copia, ne minimum quidem filamentum videre
potui, quod ex phrenico nervo in pericardium mitteretur. Sterno
paullo propinquior quam in dextro latere, versus diaphragma cum
vena eundem comitante properat, et in tres ramos anteriorem, me-
dium, et posteriorem divisus, carnem diaphragmatis eo in loco attingit,
ubi arteria phrenica per septum transversum incedit. Omnes
postquam ex trunco divisi ad suam diaphragmatis partem pervenere,
inter fasciculos diaphragmatis musculares sese abscondunt, et dia-
phragma quasi perforando in inferiore seu abdominali septi superficie
denuo in conspectum prodeunt, et per eandem distribuuntur, quasi
haec superficies nervis magis egeret quam superficies ejusdem supe-
rior vel thoracica. Nunc speciatim quilibet ramus sequenti ratione
per septi carnes dividitur.

Anterior, quem ex sua directione omnino anteriorem appellare
possumus, reliquis aliquanto minor, statim ad eas diaphragmatis
partes excurrit, quae sterno ejusdemque processui ensiformi costisque
adhaerent, et paucillum interiora versus inclinat, cum simili ramo an-
teriore dextri lateris quasi coire vellet, hic nulli alii, praeter carnes
diaphragmatis parti furculos nerveos impertit. Medius autem ten-
dinae parti diaphragmati commissus, phrenicae arteriae occurrit,

C

et

et ex pluribus furculis in inferiore septi superficie distributis, tres distincte cum filamentis plexus phrenici ex abdominalibus confluant.

In dextro latere nerv. phrenicus duobus ramis diaphragma petit, quorum alter anterior in musculari septi parte decurrens, et in plures furculos divisus in inferiore diaphragmatis superficie finitur, sine ullo visibili cum nervis abdominalibus intercedente commercio; hic erat *major*. [*Minor* tendineam regionem legens, pariter ad inferiorem seu abdominalem superficiem descendens inter centrum tendineum et peritonaei productionem in varios ramos dehiscit, aliqui eorum parvi tendinibus septi intermiscentur, plurimi vero arteriam phrenicam attingentes cum ζ nervulis ex abdominis plexu coeliaco simul cum arteria phrenica inferiore ascendentibus intermiscentur.

SECTIO II.

DE

PARI OCTAVO QVOD VAGVM VVLGO APPELLATUR.

§. II.

Octavum par, eo sensu quo a plerisque, qui ultra hunc vel illum autorem non sapiunt, accipitur, in tres diversos nervos dividendum, et *Accessorium*, nec non *Glossopharyngaeum* ab octavo proprie dicto separandum esse, ad mentem meam dilucide exposuit Solertiff. SOEMMERRINGS) discipulus olim noster, nunc Cassellis Anat. Professor

s) *Lib. de basi encephali et originibus nervorum cranio egredientium.* Goett, 1778, p. 9. et 159. seq.

feffor Celeb. In toto illo ab ortu per collum descensu pauca habeo, quae observatis aliorum Clariff. virorum notissimis addere deberem, ANDERSHII praecipue, saltim ad meum scopum nunc non pertinentia. Varios autem furculos ex eodem cum filamentis ab intercostali provenientius coalescere, et in mediastino posteriore descendere, oesophago prospicere, et nervo splanchnico nostro superiori admisceri, non adeo frequenter annotatum lego: Arrisit vero prae aliis in hoc nervo octavo occurrentibus varietatibus secundi recurrentis mentionem facere, quem ter in homine observavi, cujus uberius descriptio alio calamo in lucem prodiiisset, nisi infelix fatum ex meis discipulis Eruditiss. THOMANNVM vindobonensem, anatomicum subtilem et solertem, ante aliquot menses praematura morte eripuisset.

§. 12.

Cum enim, uti notissimum est, nervi recurrentis origo in quolibet latere ab eodem loco, in dextro nempe latere, ubi circa subclaviam flectitur, altiore, in sinistro, ubi aortam descendantem ambit, profundiore, repetenda sit, monendum est, me nunquam in sinistro latere talem recurrentem minorem vidisse, et de dextro latere solo observationes intelligendas esse.

Dato vero nervo recurrente dextri lateris, qui circa subclaviam dextram ad collum reflectitur, octavum par aliquot lineas progreditur, dum simul in eo itinere aliquot furculos ad plexum cardiacum mittit: Nunc vero novum emittit ramum, non mediocris crassitiei ad superiora retrocedentem, quem ideo *recurrentem minorem appello*: hic furculus perfecte ad modum majoris recurrentis inter asperam arteriam et oesophagum ad superiora progreditur, in minores fibrillas divisus, quarum maxima paullo post in recurrentem majorem confluit, et infulam hoc modo format. Forfan hic recurrens minor in

finistro latere superfluous est, quod e profundiore loco ortus major, munera minoris suppleat.

§. 13.

Decursus nervi vagi usque ad finem commode secundum latera describi poterit. Ergo primum de dextro. Dum integer nervi octavi truncus in dextro latere ad ultimam colli regionem descendit, in pectoris cavum ingressurus, in angulo latet, quem carotis dextra cum subclavia sua congenere format, et ex parte anteriore a vena jugulari communi et subclavia ejusdem lateris tectus est.

In hoc triangulari intervallo, nervi truncus distincto fulco et hiatu in duas quasi portiones finditur, *recurrentem* nempe, et *continuationem trunci*. Hac ratione super arteria subclavia dextra incedendo thoracem intrat, et minor portio, interiora respiciens sub arteria subclavia reflexa versus superiora nunc nervum *recurrentem* constituit, *major portio*, seu trunci continuatio, exteriora tenens, recto fere itinere in thoracem descendit. Statim post secessum recurrentis emittit vix dimidium pollicem progressus, notabiles furculos *pro recurrente minore*: truncus vero ipse pressius ad bronchum accedit, et antequam retro venam azygam, in cavam superiorem abeuntem incedat, et sub eadem abscondatur, plures emittit minores furculos 4. 5. quin 6. in aliis cadaveribus. Omnes hi nervorum furculi versus interiora migrant, et inter corpora superiorum vertebrarum thoracis a quibus truncus octavi paris non multum distat, et inter asperam arteriam oesophagumque absconduntur, partim per asperam arteriam distributi sunt, partim per fibras musculares oesophagi finiuntur.

His furculis emissis truncus nervi inter bronchum dextrum et venae azygae truncum ad venam cavam inflexum ad pulmonem dextrum properat, et hoc in loco maximam patitur mutationem, pluresque

que in ramos divisionem, ex qua quidem divisione tam pulmonales nervorum plexus, quam oesophagei oriuntur.

Paullo supra venam azygam nervi truncus manifeste aliquantisper latefcit, quod latitudinis augmentum sub azyga crefcit:

Datis dein numerosiffimis ductu canalis bronchiorum per pulmonem divifis ramis qui plexum pulmonalem dextrum proprie formant, et proprio ganglio in multis inftucti funt, fubito totus nervus fuper oefophagum in latum plexum oefophageum refolvitur: ex hoc plexu infinita filamenta oefophagum ipfum adeunt, dum vero directionem hic plexus mutet a dextris verfus posteriora, fenfim feperati illi majores fasciculi confluent denuo in unum grandem nervum ad posteriorem marginem oefophagi in abdomen delabentem, non infrequens vero ex meis obfervationibus eft, duos, duos majores et tertium minorem furculum tranfiffe, et vel totos vel quoad maximam partem, poftquam antea ad latus pofterius cardia latum plexum gastricum pofteriorem formaverint, 5. 6. ufque ad 13. filamentis cum totidem ex femilunari plexu provenientibus, in amicabilem unionem cum fplanchnicis abiiffe.

§. 14.

Decurfus nervi octavi in finiftro latere, tantum in quibusdam momentis differt ab illo dextri lateris. Ablegatis pluribus in finiftro latere ad plexum cardiacum augendum furculis, qui circa carotidem finiftram multas parallelas ftrias albicantes, facile a flava arteriae tunica defcernendas formant, femper ad latus finiftrum carotidis, inter eam et jugularem communem, verfus thoracem defcendit, arctius tamen femper cum carotide conjunctus manet, fub vena fubclavia finiftra thoracem nunc intrat, et fere fimili ut in dextro latere ratione in duas portiones divifus, in angulo, carotidem finiftram inter

et subclaviam arteriam descendit, in quo intervallo autem plures parvos nervulos super carotidem spargit, reliquis superius memoratis implicitos. Nunc sub vena intercostali prima, quae non in communem venae azygae truncum sanguinem suum mittit, sed peculiaris hemiazygae parvae instar in venam subclaviam sinistram immergitur, sub hac inquam vena intercostali lectus, super arteriam aortam descendentem incedit, et *nervum recurrentem* sinistri lateris versus superiora reflexum dimittit: inter has duas portiones eleganti spectaculo exigua arteria et venula ex intercostalibus decurrit, et nervum ipsum suis ramulis amplectitur.

Altera, ab ortu recurrentis remanens major portio; seu truncus denuo in duos ramos divaricatur, *minorem* anteriorem bronchi sinistri partem petentem, in plures minores furculos divisum, qui per venas pulmonares et bronchum distribuuntur: *majoremque ipsum* in posteriore bronchiorum parte multiplici ratione divisum, ut insignis grandisque plexus pulmonaris sinister et posterior inde ortus sit, copiosissimis furculis per pulmonem divisus. Reliquum quod pulmones non acceperunt, tam arcte ad exteriorem pleurae superficiem in aliquot ramos divisum incedit, ut difficile dictu sit, plane nihil nerveorum furculorum pleurae impendi: propius tandem ad oesophagum accedunt nervi octavi continuationes, plexum *oesophageum* sinistri lateris, qui nunc sensim anterior fit, formantes, et cum aliis furculis superioribus, ex plexu pulmonari oesophago exhibitis communicantes. Tres primarii nunc plexus oesophagei anterioris fasciculi in unum truncum coaliti, ad anteriorem oesophagi partem descendunt, et in transitu per diaphragma etiam in hoc cadavere manifeste aliquot furculos septo remittunt transverso. Dum versus cardiam appropinquat, in latiore quandam fasciam expanditur, et iter suum ad oram curvaturae ventriculi minoris dirigit, et in plures ramos dehiscit, tum *plexum gastricum anteriorem* formantes in plano ventriculi anteriore, tum alios furculos in planum posterius mittit, cum octavo dextri lateris

ris communicantes, tum alios ad pylorum usque ductos. Quantum ego quidem distinguere potui, nullam memorabilem communicationem, quae cum ramo alicujus magnitudinis perficeretur vidi, inter octavum sinistri lateris nunc descriptum cum splanchnico, praeter illam, quam uterque vagus inter se ostendit.

§. 15.

Ita res sese plerumque habet in naturali statu, ubi quilibet nervus vagus separatim ventriculum attingit. Rarior cum sit varietas, ut trunci ipsi confluerent, descriptionem hujus aberrationis addam, ut pateat, paullo post naturam in eundem redire tramitem, quem semel deseruit, et priorem constantiam servare.

Postquam uterque nervus octavus, relictis pulmonibus, editisque nervis huic visceri, vel plexibus bronchialibus, se super oesophagum coniecit, et plexus oesophagaeos consuetos effecit: in distantia pollicis cum dimidio a loco, ubi gula per diaphragma in abdomen demergitur, in *unum truncum* confluunt dexter sinisterque nervus octavi paris s. vagus. Crassitiem insignem pennae coruinae nunc obtinet, aliquot parvis filamentis infimae oesophagi parti datis, in posteriore margine, cum oesophago ad $\frac{2}{3}$ pollicis indivisus in abdomen descendit, et supra diaphragma rursus in duos truncos dehiscit, *posteriorem*, qui sinistro lateris vago respondet, et *anteriorem*, ad dextrum pertinentem. In hac directionis mutatione sola varietas a naturali statu mansit. *Posterior truncus*, sub illo ramo, quem arteria phrenica sinistra in cardiam mittit, latescere incipit. In transitu hoc per hiatus diaphragmatis manifeste ex posteriori trunco paris vagi tria filamenta in crus septi transversi sinistrum abire vidi. Nervi nunc posterioris integer truncus in posteriore cardiae plano in multos ramos, quorum nonnulli insignem latitudinem habent, dispergitur, et spatium ultra pollicem latum sub hac divisione occupat. Praecipui illo-

illorum ramorum sunt sequentes: Tres rami aequalis magnitudinis cum duobus minoribus, aliquo facto arcu versus cardiam et vicinam plani posterioris ventriculi partem recurvantur: Duo magni latique fasciculi, mox in plures minores furculos divisi, cum interspersis aliquot minoribus filamentis super omnem ambitum plani posterioris ventriculi dispergebantur, hi ergo cum praecedentibus formabant *nervos gastricos posteriores*: reliqui omnes, quorum 5 ramos majores, latiusculos, et aliquot minores numeravi, ductu arteriae coronariae sinistrae, versus coeliacam migrabant, et forti plexu eandem ambientes, cum plexu splanchnico pluribus in locis conjungebantur.

Anterior truncus, seu dextri vagi continuatio, in anteriore cardiae superficie vel plano, eadem ratione uti posterior in notabilem expandebatur latitudinem, multiplices ramos spargentem, et simul finitum. Primi ex ordine sequentes rami, in hoc cadavere 5 fasciculos majores minoresve componentes, recurvati versus dextrum latus, et membranae firmae intexti, in qua rete quoddam formabant, versus lobum hepatis sinistrum mittebantur, et partim cum arteria hepatica sinistra, partim per sulcum portarum sinistrum; hujus visceris partem minorem petebant: hi itaque rami formabant *plexum hepaticum sinistrum*, s. *minorem*, uti illum appellare soleo. Omentum parvum, s. Gastrohepaticum, quod illius membranae continuatio est, aliquot parvos furculos nanciscebatur, et plexui majori admiscebat. Omnes reliqui rami per totum planum anterius ventriculi dispergebantur, curvaturam minorem sequebantur ad pylorum usque, omento parvo et hepatis dextro lobo furculos exhibebant, unoque verbo *plexum gastricum arteriorem* perficiebant.